

Huvudman

Pajala kommun
kommun@pajala.se

Beslut

Datum 2024-06-11

Dnr 2024:1982

Sida 1 (10)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Smedskolan i Pajala kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Pajala kommun att senast **tisdag den 17 september 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brist rörande arbetet med särskilt stöd. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Pajala kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Pajala kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. Se till att samtliga åtgärder som utgör särskilt stöd finns tydligt beskrivna i elev 9:s åtgärdsprogram (3 kap. 9 § skollagen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Pajala kommun anmärkningar avseende brister inom områdena garantin för tidiga stödinsatser samt undervisningens innehåll. Pajala kommun ska senast **tisdag den 17 september 2024** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser tillgång till elevhälsa.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umeå@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (2024:1982) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden inlett en tillsyn av Smedskolan i Pajala kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Smedskolan följer gällande bestämmelser om särskilt stöd, garantin för tidiga stödinsatser, undervisningens innehåll samt tillgång till elevhälsa.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever och lärare den 26 mars 2024. Representanter för elevhälsan samt skolans rektor har intervjuats digitalt under den 8 respektive den 11 april 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat beslut om åtgärdsprogram och klasscheman. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Anmäla och utreda behov av särskilt stöd

Elevehälsans representanter och skolans rektorer beskriver följande rutin när det befaras att en elev inte kommer nå kriterier för bedömning av kunskaper: extra anpassningar prövas i två till tre månader, om situationen inte förbättrats så går läraren igenom elevens skolsituation tillsammans med rektorn som då kan välja att initiera en pedagogisk kartläggning. Om en kartläggning påbörjas blir nästa steg att klassläraren tillsammans med speciallärare eller specialpedagog delar ut en blankett som eleven, elevens vårdnadshavare samt alla lärare som undervisar eleven får svara på. Speciallärare eller specialpedagog gör en sammanfattning av kartläggningen. Därefter hålls ett elevhälsomöte som mynnar ut i att eleven antingen får särskilt stöd eller att eleven inte får särskilt stöd. Det är rektorn som fattar beslut om huruvida utredningen leder till ett åtgärdsprogram eller inte. Om beslut fattas om att upprätta åtgärdsprogram så är det en speciallärare eller en specialpedagog som ansvarar för att beslutade stödåtgärder genomförs. Elevehälsans representanter anser att rutinen följs, men att det kan hända att extra anpassningar ibland inte prövas fullt ut innan nästa steg.

Rektorerna uppger att de inte kan komma på några elever där stödbehov har anmälts till dem, men där en utredning om elevens behov av särskilt stöd inte har startats.

Åtgärdsprogram

Skolinspektionen har tagit del av samtliga nu gällande åtgärdsprogram beträffande elever vid skolan, totalt åtta stycken. Skolinspektionen har även tagit del av två beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram samt två pedagogiska kartläggningar.

Beträffande elev 9 så har flera lärare uppgett att eleven i nuläget inte får det stöd hen behöver. Flera lärare, däribland elev 9:s undervisande klasslärare berättar att det trelärarsystem som skolan använder i årskurs 1 inte fungerar, då det i praktiken blir så att en lärare fungerar som en elevassistent åt elev 9 mot bakgrund elevens omfattande stödbehov. Detta bekräftas av flera lärare, bland annat elevens klasslärare. En annan lärare uppger att situationen kring elev 9 är ohållbar samt att det tagit för lång tid att sätta in stöd för eleven. En pedagogisk kartläggning genomfördes för elev 9 i november 2023 och den rekommendation som görs i kartläggningen är att särskilt stöd bör sättas in för elev 9. Efter kartläggningen har beslut om att inte upprätta något åtgärdsprogram för eleven fattats. Rektorerna uppger att vårens omdömen för eleven visar att hen inte når målen i svenska. Ett nytt åtgärdsprogram upprättades den 26 mars 2024 för elev 9, vilket Skolinspektionen har tagit del av. Däri framgår att eleven ska ges enskild undervisning inom ramen för ordinarie undervisning med klassens lärare i svenska under 10 minuter per dag.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 7 § skollagen följer bland annat att om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Av 3 kap. 9 § skollagen framgår att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoseas framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt, i form av distansundervisning eller i form av anpassad studiegång.

Av 28 kap. 16 § skollagen följer att beslut om åtgärdsprogram som rektor fattat kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

29 kap. 10 § skollagen anger att bland annat 31 och 32 §§ förvaltningslagen (2017:900) om dokumentation och motivering av beslut ska tillämpas i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt skollagen.

Av 31 § förvaltningslagen följer att det för varje skriftligt beslut ska finnas en handling som visar: dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Av 32 § förvaltningslagen framgår att beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

Skolinspektionens bedömning

Anmäla och utreda behov av särskilt stöd

Skolinspektionens bedömning är att Smedskolan uppfyller kraven beträffande rutiner för anmälan och utredning av en elevs behov av särskilt stöd. Av utredningen i ärendet framgår att lärare anmäler till rektorn när det befaras att elev riskerar att inte nå de kriterier för kunskaper som minst ska uppnås trots att extra anpassningar satts in. Rektorn fattar därefter beslut om att starta en utredning av en elevs behov av särskilt stöd. Skolinspektionens utredning visar att samråd sker med elevhälsan vid en utredning av en elevs behov av särskilt stöd.

Av intervjusvar från elevhälsans representanter samt skolans rektorer framgår att det är skolans rektor som fattar beslut om att upprätta åtgärdsprogram. Om en utredning om en elevs behov av särskilt stöd visar att åtgärdsprogram inte ska upprättas så fattas även ett sådant beslut av skolans rektor. Skolinspektionen har granskat de nu gällande åtgärdsprogram som finns upprättade för elever på skolan. I åtgärdsprogrammen finns information om elevens behov av stöd, tid för uppföljning och utvärdering samt vem som är ansvarig för att genomföra uppföljning och utvärdering.

Åtgärdsprogram

Skolinspektionen har identifierat en brist i skolans arbete med åtgärdsprogram. Av lärares intervjusvar och den dokumentation Skolinspektionen tagit del av framgår att elev 9 har ett omfattande stödbehov. Ett åtgärdsprogram har upprättats, men Skolinspektionen bedömer att det finns stödåtgärder som riktas mot eleven som är både omfattande och varaktiga som inte framgår av åtgärdsprogrammet. Ett beslut om att upprätta åtgärdsprogram är ett överklagbart beslut och det är därför viktigt att åtgärdsprogrammet ger en tydlig bild av det stöd som ges och att samtliga stödåtgärder som utgör särskilt stöd finns dokumenterade i åtgärdsprogrammet. Den typ av stöd som lärarna beskriver att elev 9 erhåller är enligt Skolinspektionens bedömning både varaktigt och omfattande till sin karaktär utgör således särskilt stöd. Särskilda stödåtgärder ska framgå av elevens åtgärdsprogram.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Pajala kommuns verksamhet vid Smedskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller särskilt stöd. Det finns därför skäl att

förelägga Pajala kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Garantin för tidiga stödinsatser

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Intervjuade lärare uppger att skolan använder sig av det nationella kartläggningsmaterialet "hitta språket" i förskoleklass samt nationellt bedömningsstöd i årskurs 1 för att identifiera elever med stödbehov. Enligt lärarna används kartläggningsmaterialet och bedömningsstödet under både höstterminen och vårterminen. Elevhälsans representanter uppger att skolan använder sig av resultatet från de nationella proven i årskurs 3 för att identifiera elever med stödbehov.

Lärare, skolans rektorer samt elevhälsans representanter uppger att särskilda bedömningar av elevers kunskapsutveckling görs av elever som identifierats utifrån nationellt kartläggningsmaterial, nationellt bedömningsstöd samt nationella prov. Lärare, rektorer och elevhälsorepresentanter uppger vidare att samråd sker med speciallärare eller specialpedagog när de särskilda bedömningarna görs.

Lärare berättar i intervju att extra anpassningar sätts in som ett första steg när det framkommer att en elev inte ser ut att nå kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. En lärare berättar att anpassningar i klassrummen görs hela tiden och att dessa oftast dokumenteras. Elevhälsorepresentanter och rektorer uppger att extra anpassningar dokumenteras i skolans lärplattform.

Intervjuade lärare berättar att en överlämning mellan förskoleklass och årskurs 1 sker i juni varje år och att överlämningen innefattar en genomgång av alla elever och deras stödbehov. En annan lärargrupp berättar att de tycker att överlämningarna fungerar bra samt att lärarna vid överlämningarna får information om specifika elever och att ett samtal förs om de elever som behöver stöd. Lärarna uppger vidare att samtlig dokumentation kring elevers stödbehov lämnas över till den nya läraren vid överlämningen. Elevhälsans representanter berättar att en överlämning genomförs när eleverna går från årskurs 3 till årskurs 4 och att en representant från elevhälsan alltid närvarar vid överlämningen. Skolans rektorer uppger att extra anpassningar alltid följs upp i slutet av årskurs 3. Rektorerna uppger vidare att elever med extra anpassningar diskuteras både på elevhälsomöten och i form av särskilda bedömningar och att all information om elever med stödbehov förmedlas till mottagande lärare i mellanstadiet vid överlämningen.

Intervjuade lärare berättar att det finns flera elever där det utifrån användandet av det nationella bedömningsstödet framkommit att de befaras att inte nå kriterierna för bedömning av kunskaper i matematik och/eller svenska i årskurs 1. Det handlar bland annat om elev 10, 12, 13, 14 och 20. Skolinspektionen har frågat upp kring skolsituationen för dessa elever till rektorerna och elevhälsans representanter. Det har då framkommit att rektorer och elevhälsorepresentanter inte känner till att elev 10, 12, 13, 14 och 20 har ett stödbehov samt att det inte finns något noterat kring dessa elever i skolans lärplattform.

Rättslig reglering

Enligt 3 kap. 4 § skollagen ska det göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i förskoleklassen och lågstadiet om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller bedömningsstöd finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för grundskolan, ska det skyndsamt planeras sådant stöd som anges i 5 § eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 §.

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Enligt 4 kap. 4 a skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid en särskild bedömning enligt 4 §, vid planering av stöd som anges i 5 § när det upptäcks att sådant stöd behöver ges i svenska, svenska som andraspråk eller matematik i förskoleklassen eller lågstadiet samt vid uppföljning enligt 4 b §.

Enligt 4 kap. 4 b § skollagen ska det i slutet av lågstadiet i grundskolan genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.

Av 8 kap. 2 § skolförordningen (2011:185) och 3 och 5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande (SKOLFS 2019:16) framgår att Skolverkets kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande ska användas vid avstämningstillfällen under höstterminen i förskoleklassen.

Av 9 kap. 22 b § skolförordningen och 3 och 5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 (SKOLFS 2016:66) framgår att bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling samt taluppfattning ska användas vid avstämningstillfällen under både höstterminen och vårterminen i årskurs 1.

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen i ärendet framgår att skolan har rutiner för att använda nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklass, nationellt bedömningsstöd i årskurs 1 samt nationella prov i årskurs 3 i syfte att identifiera elever som riskerar att inte nå kriterierna för bedömning av kunskaper som minst ska nås. Vidare framgår att lärarna i samråd med elevhälsan gör särskilda bedömningar av elever där stödbehov identifierats i de flesta fall. Det framgår även att överlämningar i samråd med elevhälsan genomförs när eleverna börjar årskurs 1 och 4 och att information om elever med stödbehov förmedlas till mottagande lärare vid överlämningarna.

Skolinspektionen bedömning är dock att skolan brister vad gäller arbetet med garantin för tidiga stödinsatser. Lärare har i intervju med Skolinspektionen redogjort för flera elever där lärarna bedömer att eleverna riskerar att inte nå de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas i ämnena matematik och/eller svenska. När Skolinspektionen frågat upp om eleverna till elevhälsans representanter och skolans rektorer så har de inte känt till eleverna 10, 12, 13, 14 och 20:s stödbehov. Elevhälsorepresentanterna och rektorerna har vidare uppgett att det inte finns något noterat kring dessa elever i skolans lärplattform. Av ovan redovisade omständigheter bedömer Skolinspektionen det visat att någon särskild bedömning av elevernas kunskapsutveckling i samråd med elevhälsan inte gjorts för elev 10, 12, 13, 14 och 20, trots att dessa elever inte når de kriterier av kunskaper som minst ska uppnås i svenska och/eller matematik.

Smedskolan behöver säkerställa att särskilda bedömningar i samråd med elevhälsan genomförs i samtliga fall där det är nödvändigt. En särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i samråd med elevhälsan ska alltid göras när en elev har identifierats genom användandet av ovannämnda material, och det befaras att eleven inte kommer nå de kriterier av kunskaper som minst ska uppnås inom ämnena svenska, svenska som andraspråk eller matematik.

Undervisningens innehåll

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Undervisande lärare i svenska som andraspråk (SVA) berättar att organiseringen och undervisningen i SVA inte fungerar samt att

undervisningstiden som läraren har inte räcker till för att täcka upp det behov som finns. Läraren berättar vidare att undervisningen kan läggas upp så att SVA-elever får undervisning i SVA 1-2 gånger per vecka med resten av ämnets undervisning i vanlig klass, men att ett sådant upplägg förutsätter att det finns tid att planera och sambedöma.

En lärare berättar i intervju att det finns ett stort behov av fler lärare i SVA vid skolan. En annan lärare uppger att elev 6 egentligen ska läsa SVA, men att eleven i nuläget inte undervisas i SVA på grund av att det saknas SVA-lärare som har tid att undervisa eleven.

Vid rektorsintervjun berättar rektorerna att skolan har en anställd SVA-lärare som jobbar deltid vid Smedskolan och deltid vid Pajala Centralskola. Skolans rektorer uppger att undervisningen i SVA ska utgå från läroplanen i SVA och att det ska finnas ett samspel mellan SVA- och svensklärare. Enligt rektorerna är det upp till SVA-lärare och klasslärare att själva stämma av sina behov av planering och sambedömning, men att det finns tid avsatt för detta i lärarnas schema. Rektorerna uppger att de tittar igenom hur många elever som ska läsa SVA varje termin och att deras upplevelse är att den SVA-lärare som finns ska kunna täcka behovet i ämnet.

Rättslig reglering

I 10 kap. 4-5 §§ skollagen anges vilka ämnen undervisningen i grundskolan ska omfatta. Av bestämmelserna framgår att svenska som andraspråk är ett obligatoriskt skolämne. Av 9 kap. 3 skolförordningen framgår att bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1 till skolförordningen. I timplanen anges hur mycket undervisningstid eleverna ska få i vart och ett av grundskolans ämnen.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens bedömning är att det finns brister när det kommer till skolans SVA-undervisning. Flera lärare, däribland skolans SVA-lärare, uppger att den befintliga SVA-läraren inte kan täcka det behov av SVA-undervisning som finns vid skolan. Skolinspektionens utredning visar att det finns åtminstone en elev vid Smedskolan som inte erhåller undervisning i SVA, fastän eleven är i behov av samt har rätt till sådan undervisning.

Smedskolan behöver säkerställa att alla elever vid skolan som behöver SVA-undervisning erhåller sådan undervisning.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen).

Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Pajala kommuns verksamhet vid Smedskolan uppfyller inte författningarnas krav inom områdena garantin för tidiga stödinsatser samt undervisningens innehåll.

Beträffande garantin för tidiga stödinsatser så visar utredningen att skolan använder nationella kartläggningsmaterial, nationella bedömningsstöd och nationella prov och utifrån dessa gör särskilda bedömningar av elevernas kunskapsutveckling. Avseende undervisningens innehåll så visar utredningen att skolans nuvarande organisering av SVA-undervisningen till viss del täcker upp det behov som finns. Det finns en lärare som undervisar i SVA och det finns även schemalagda lektioner i ämnet. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristerna som mindre allvarliga och finner därför skäl att tilldela Pajala kommun anmärkningar.

Områden utan konstaterade brister

Tillgång till elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av ingiven dokumentation från huvudmannen framgår att skolan har ett elevhälsoteam som består av skolsköterska, kurator, specialpedagog, två speciallärare, skolläkare samt skolpsykolog.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 25 § skollagen framgår att det för eleverna i bland annat grundskolan ska finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Av bestämmelsens andra stycke följer att för medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av Eva-Lena Ölund Brändström, enhetschef.

Juristen Johannes Behndig har varit föredragande. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Oskar Holst medverkat.